

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
29 серпня 2025 року,
протокол № 1

Ректор університету, голова вченої ради,
доктор юридичних наук, професор

_____ **Олег ОМЕЛЬЧУК**

29 серпня 2025 року

м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Історія української культури та державності»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
за спеціальністю В11 Філологія,
спеціалізація В11.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська
галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки**

РОЗРОБНИК:

Професор кафедри теорії та історії
держави і права, доктор історичних
наук, професор
25 серпня 2025 року

_____ Леонід МІСІНКЕВИЧ

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри теорії та історії держави і права
25 серпня 2025 року, протокол № 1

Завідувач кафедри, доктор історичних наук,
професор
25 серпня 2025 року

_____ Леонід МІСІНКЕВИЧ

Деканеса факультету управління та економіки
кандидатка економічних наук, доцентка
26 серпня 2025 року

_____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
27 серпня 2025 року, протокол № 1

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
27 серпня 2025 року

_____ Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни	4
2.	Заплановані результати навчання	7
3.	Програма навчальної дисципліни	8
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни	13
	4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	13
	4.2. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять	14
	4.3. Завдання для самостійної роботи студентів	14
	4.4. Індивідуальні завдання	14
5.	Методи навчання та контролю	14
6.	Схема нарахування балів	15
7.	Рекомендована література	16
	7.1. Основна література	16
	7.2. Допоміжна література	18
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	19

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– В. Культура, мистецтво та гуманітарні науки
2. Код і назва спеціальності	– В11 Філологія
3. Назва спеціалізації	– В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська.
4. Назва дисципліни	– Історія української культури та державності
5. Тип дисципліни	– обов'язкова
6. Код дисципліни	– ОК 6
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– перший
10. Семестр	– другий
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3 / 90
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 36
% від загального обсягу	– 40
лекційні заняття (годин)	– 18
% від обсягу аудиторних годин	– 50
семінарські заняття (годин)	– 18
% від обсягу аудиторних годин	– 50
самостійна робота (годин)	– 54
% від загального обсягу тижневих годин:	– 60,0
аудиторних занять	2
самостійної роботи	– 2,3
самостійної роботи	– 2,7
12. Форма семестрового контролю	– екзамен
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) супутні дисципліни	– ОК 7. Психологія
2) наступні дисципліни	– ОК 18. Історія основної іноземної мови
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

Загальні компетентності	ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
Програмні результати навчання	ПР 4. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства. ПР 5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:	
1. Знання <i>(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо))</i>	
1.1.	Усвідомити особливості історичної науки, її місце в системі гуманітарної освіти та в культурній спадщині народів;
1.2.	Знати основні факти з історії України та перебіг історичного процесу в його визначальних закономірностях і проявах;
1.3.	Розкривати різні наукові оціночні характеристики доленосних історичних подій та постатей в української історії;
1.4.	Знати основні історичні уроки української минувшини.
2. Розуміння <i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>	
2.1.	Характерних особливостей державного розвитку українського народу, закономірностей виникнення, функціонування та занепаду історичних типів та форм держави України;
2.2.	розкривати процес еволюції суспільно-політичних та культурних відносин на різних етапах розвитку української державності;
2.3.	уміння аналізувати історичні джерела спираючись на принципи історизму, об'єктивності та наукові методи пізнання;

3. Застосування знань <i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>	
3.1.	Пояснення суспільно-політичних явищ в історії культурного та державного розвитку України;
3.2.	виявляти уміння у визначенні стійких тенденцій, закономірностей розвитку історичних явищ та доленосних подій в їхніх сутнісних ознаках;
3.3.	знаходити в науковій та довідковій літературі потрібну історичну інформацію;
3.4.	формування національної свідомості, високих моральних і правових цінностей, поваги до минулого українського народу та віри в його майбутнє.
4. Аналіз <i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>	
4.1.	Здатність проаналізувати закономірності історичного і культурного розвитку державних відносин різних періодів української державності;
4.2.	виділити особливості функціонування державних інституцій в конкретних історичних умовах розвитку державності України;
4.3.	помічати й аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між подіями і фактами, формулювати тенденції історичного розвитку.
5. Синтез <i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>	
5.1.	Узагальнювати історичні ознаки України за формою правління та державного устрою на різних етапах суспільно-політичного розвитку;
5.2.	означити потребу змін системи державного управління на різних періодах формування української державності;
5.3.	аргументувати посилення соціального, національного, культурного та релігійного гніту на етапах державного розвитку України.
6. Оцінювання <i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>	
6.1.	Об'єктивно оцінювати історичні явища та доленосні події в історії України відкидаючи догматичні тлумачення покладатися на історичні реалії, а не на історичні міфи;
6.2.	пояснювати обставини обмеження української державності за гетьманськими статтями;
6.3.	оцінювати наслідки та значення політичних реформ проведених на українських землях;
6.4.	пояснювати особливості системи влади на західноукраїнських землях.
7. Створення (творчість) <i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)</i>	

7.1.	Помічати й аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між подіями і фактами, формулювати тенденції історичного і культурного розвитку;
7.2.	підготовка порівняльної оцінки виборчого права Української РСР та незалежної України;
7.3.	провести аналіз діяльності місцевих органів влади на різних етапах розвитку української державності;

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Становлення українського етносу та початки державності в українських землях.

Історія української культури та державності – частина всесвітньої історії. Предмет, завдання, методи, принципи і функції історії України. Періодизація історії української культури та державності. Історична схема М. Грушевського. Основні етапи розвитку української національної історичної думки. Стан та перспективи сучасної історичної науки в Україні.

Найдавніші державні утворення на території України. Історична, державотворча та культурна спадщина скіфів. Соціальне життя. Характерні риси релігії та мистецтва. Скотарські племена сарматів у степах Північного Причорномор'я та Приазов'я (III ст. до н. е.–III ст. н. е.). Походження сарматів. Господарство та матеріальна культура. Суспільне життя та духовна культура сарматів. Причини утворення давньогрецьких колоній у Причорномор'ї. Типи причорноморських грецьких полісів. Найбільші міста-колонії Ольвія, Херсонес, Пантикапей, Тіра. Боспорське царство V ст. до н. е.–VI ст. н. е.

Тема 2. Київська Русь та Галицько-Волинська держава (IX ст. – перша половина XIV ст.)

Утворення Київської держави, її державний устрій. Політичний, соціально-економічний розвиток Київської держави. Діяльність перших київських князів. Розквіт Київської держави за часів Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Феодальна роздробленість: причини, характер, наслідки. Боротьба проти монголо-татарських завойовників. Культура Київської держави.

Передумови формування центру державотворення на теренах Галицького і Волинського князівств у XII ст. Об'єднання Галичини і Волині за Романа Мстиславовича та утворення Галицько-Волинської держави. Утвердження на галицько-волинському престолі династії Романовичів. Данило Галицький, його внутрішня і зовнішня політика. Галицько-Волинська держава (королівство Руське) в умовах татаро-монгольської навали. Галицько-Волинська держава (королівство Руське) за наступників Данила. Лев I., Король Юрій I., Андрій і Лев II. Юрій II Болеслав – останній галицько-волинський правитель. Культурний розвиток Галицько-Волинської держави (королівства Руського).

Тема 3 Українські землі під владою іноземних держав (XIV – XVI ст.)

Входження Волині, Чернігово-Сіверщини, Поділля, Київщини та Переяславщини до складу Литовської держави. Захоплення Польщею Галичини та Молдавією Буковини. Закарпаття у складі Угорщини. Соціальний устрій та господарське життя в Україні в другій половині XIV – XVI ст. Кревська унія 1385 р. Люблінська унія 1569 р. Українські землі під владою Речі Посполитої. Брестська церковна унія 1596 р. Національно-культурний рух в Україні в другій половині XIV – першій половині XVI ст.

Українське козацтво. Причини, теорії походження. Господарське життя. Запорізька Січ – козацька демократична республіка. Культура і повсякденне життя козаків. Боротьба українського козацтва з польсько-турецько-татарською агресією. П. Сагайдачний. Козацько-селянські повстання кінця XVI ст. Козацько-селянські повстання початку XVII ст.

Культура України другої половини XIV – першої половини XVII ст. «Сім вільних мистецтв» – модель української освіти.

Тема 4. Українська національна революція (1648 – 1676 рр.)

Національно-визвольна боротьба українського народу. Причини та передумови, характер, рушійні сили національної революції. Співвідношення понять «повстання», «війна», «революція» в контексті подій 1648-1676 рр. у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Періодизація української національної революції та її уроки.

Характер, мета і наслідки Переяславської угоди 1654 р. Діяльність Б. Хмельницького: різноманітність оцінок.

Утворення української козацької держави – Гетьманщини, її внутрішня і зовнішня політика. Становище в Гетьманщині після смерті Б. Хмельницького, поділ України на Правобережну і Лівобережну. Українська козацька держава у геополітичних інтересах Польщі, Росії, Кримського ханства, Туреччини.

Доба руїни в історії України.

Тема 5. Україна в останній чверті XVII – XVIII ст.

Адміністративний устрій та політичне становище України-Гетьманщини наприкінці XVII – середини XVIII ст. Українська держава за гетьманування Івана Мазепи. Антиукраїнська політика російського царизму. Посилення централізаторсько-шовіністичних тенденцій за правління Петра I. Спроба І.Мазепи відновити незалежність Української держави. Пилип Орлик – гетьман в еміграції. «Пакти і Конституція законів і вольностей Війська Запорозького». Правління гетьмана Івана Скоропадського в Україні-Гетьманщині. Наступ російського царату на автономні права Гетьманщини. Створення та діяльність Першої

Малоросійської колегії. Боротьба козацької старшини за відновлення гетьманату. Павло Полуботок. Відновлення гетьманства в Україні. Данило Апостол. Діяльність «Правління гетьманського уряду». Відновлення гетьманату у 1750 р. Гетьман Кирило Розумовський, його діяльність. Остаточна ліквідація гетьманату в Україні за правління Катерини II. Створення Другої Малоросійської колегії. Зруйнування Запорозької Січі. Петро Калнишевський. Правобережна Україна в другій половині XVIII ст. Соціально-економічний розвиток українських земель наприкінці XVII – XVIII ст. Гайдамацький рух. Коліївщина. М.Залізняк. Опришківський рух. Поділи Речі Посполитої та українські землі. Зміни у політичному становищі правобережних і західноукраїнських земель. Реформи Марії Терезії і Франца Йосипа.

Культурні процеси. Національний варіант бароко в літературі, театрі і музичному мистецтві. «Козацьке барокко».

Тема 6. Українські землі в складі Російської та Австро-Угорської імперій наприкінці XVIII – початку XX ст.

Політичне і соціально-економічне становище українських земель у складі Російської імперії. Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин XIX ст. Декабристський рух. Кирило-Мефодіївське братство. Утворення українських громад. В. Антонович. М. Драгоманов. Політичне та соціально-економічне становище українських земель в складі Австро-Угорської імперії. Суспільно-політичні рухи в Західній Україні: «Руська трійця». «Просвіта», НТ ім. Т. Г. Шевченка. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях під час революції 1848-1849 рр.

Суспільно-політичні та соціально-економічні зміни в українських землях у другій половині XIX – на початку XX ст. Суть, зміст та наслідки для українських земель буржуазних реформ у Росії. Розвиток промисловості в Україні. Національна політика російського царизму щодо України в другій половині XIX ст. Наддніпрянська Україна в 1900-1914 рр. Столипінська реформа. Суспільно-політичні течії та рухи в Наддніпрянській Україні другої половини XIX ст. Український національний рух в західноукраїнських землях в другій половині XIX – на початку XX ст. Утворення перших українських політичних партій. Створення і діяльність українських політичних партій у Наддніпрянській Україні наприкінці XIX – початку XX ст. І. Франко. М. Грушевський.

Культура України XIX – початку XX ст. Умови та причини виникнення процесу національно-культурного відродження у Наддніпрянській Україні. Етапи національно-культурного відродження. Освіта, наука, література і мистецтво.

Тема 7. Боротьба за відродження державності України (1917 – 1920 рр.)

Підвалини української революції. Національно-політичні сили в українській революції. Створення єдиного національного фронту. Платформа Української Центральної ради у відносинах з Росією. Дипломатичне визнання УЦР.

Трансформація революційних процесів у військове протиборство за владу в Україні. Брестський мир. Українська Гетьманська держава П. Скоропадського: становлення та причини падіння. Внутрішня і зовнішня політика Директорії.

Революційно-визвольний рух на західноукраїнських землях. Утворення і діяльність ЗУНР.

Уроки та причини поразки української національно-демократичної революції 1917 – 1920 рр.

Утвердження Радянської влади в Україні. Політичне і соціально-економічне становище України після завершення революції та громадянської війни. Відбудова народного господарства України на основі нової економічної політики: її зміст та наслідки.

Україна в системі міждержавних відносин на початку 20-х років. УСРР у системі «договірної федерації». Вхід УСРР до складу Радянського Союзу.

Політика коренізації: українізація і розвиток національних меншин.

Прискорена індустріалізація та примусова колективізація. Голодомор 1932 – 1933 рр. Політичні репресії 30-х років в Україні. Утвердження сталінського тоталітарного режиму: його сутність та механізм реалізації.

Політичне і соціально-економічне становище українських земель в складі Польщі, Румунії, Чехословаччини.

Україна в європейській політиці на початку Другої світової війни. Укладення пакту Молотова – Ріббентропа. Початок Другої світової війни та її хід. Включення основної частини західноукраїнських земель до складу УСРР та їх радянізація. Напад нацистської Німеччини на СРСР. Плани нацистських окупантів щодо України. Спроби ОУН проголосити українську державність. Адміністративний поділ та нацистський окупаційний режим в Україні. Розгортання руху опору в Україні. Роль СРСР та антигітлерівської коаліції в розгромі фашистської Німеччини. Матеріальна допомога союзників СРСР.

Визволення України. Внесок народу України та інших народів СРСР у перемогу над фашизмом. Уроки Другої світової війни та її геополітичні наслідки. Активна роль УСРР у світовій політиці. Завершення збирання основних етнічних земель українського народу в межах єдиної держави.

Тема 9. Особливості політичного та культурного розвитку УРСР (1945– 1991 рр.)

Повоєнні адміністративно-територіальні зміни. Створення Народного комісаріату закордонних справ. Зовнішньополітична діяльність УРСР. Україна – співзасновниця ООН.

Боротьба за українську державність на західноукраїнських землях. Приєднання Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа. Хрущовська «відлига». Спроби лібералізації політичного режиму. Зародження дисидентського руху та погляди його діячів на державність. Досягнення освіти, науки, техніки і літератури. Радянські ідеологічні кампанії та особливості їх проведення в УРСР (середина 40-х – початок 50-х рр.). Активізація культурної діяльності в 60-ті роки. Творчість шестидесятників у галузі літератури і мистецтва, їх внесок у демократизацію національної культури.

Дисидентський рух та його державницька програма. УРСР в період перебудовчих процесів в СРСР (1985–1991 рр.): плани і реальність. Курс національно-демократичних сил на утвердження державної незалежності республіки.

Декларація про державний суверенітет України. Союзний договір і Україна. Проголошення незалежності України. Розпад СРСР. Угода про співдружність незалежних держав (СНД).

Розвиток української культури. Освіта і наука, техніка. Русифікація у навчанні. Боротьба української інтелігенції за вільний розвиток національних мов, української культури, мови, звичаїв. Розвиток національно-демократичного руху наприкінці 80-х років. Активна участь діячів «нової хвилі» української культури в процесах відродження.

Тема 10. Національно-державне відродження українського народу. Незалежна Україна в сучасному світі

Розбудова незалежної Української держави. Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. Реорганізація органів державної влади. Формування атрибутів державності. Проблема унітаризму і федерації в Україні. Автономна Республіка Крим. Російська політика щодо Криму.

Суспільно-політичні рухи та громадські організації. Класифікація політичних партій та об'єднань. Ухвалення Конституції 1996 р. та змін до неї. Вибори Верховної Ради та Президента України. Памаранчева революція та революція гідності. Суспільно-політичний процес та виборчі кампанії кінця XX – початку XXI ст. Конституційні реформи XXI ст.

Євроінтеграційні процеси. АТО. ООС. Неоголошена війна з Росією. Розвиток культури, освіти, мистецтва. Релігійне життя. Етносоціальні процеси.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назви тем		Кількість годин					
		Денна форма					
		усього	у тому числі				
л	п		лаб	інд	с.р.		
№	1	2	3	4	5	6	7
1.	Тема 1. Становлення українського етносу та початки державності в українських землях.	4	-	-	-	-	4
2.	Тема 2. Україна-Русь та Галицько-Волинська держава (IX ст. – перша половина XIV ст.)	10	2	2	-	-	6
3.	Тема 3 Українські землі під владою іноземних держав (XIV – XVI ст.)	8	2	2	-	-	4
4.	Тема 4. Українська національна революція (1648 – 1676 рр.)	10	2	2	-	-	6
5.	Тема 5. Україна в останній чверті XVII – XVIII ст.	10	2	-	-	-	8
6.	Тема 6. Українські землі в складі Російської та Австро-Угорської імперій наприкінці XVIII – початку XX ст.	10	2	2	-	-	6
7.	Тема 7. Боротьба за відродження державності України (1917-1920 рр.)	12	2	4	-	-	6
8.	Тема 8. Україна в умовах становлення комуністичного режиму та в роки Другої світової війни (1920 – 1945 рр.)	10	2	2	-	-	6
9.	Тема 9. Особливості політичного та культурного розвитку УРСР (1945– 1991 рр.)	8	2	2	-	-	4
10	Тема 11. Національно-державне відродження українського народу. Незалежна Україна в сучасному світі	8	2	2	-	-	4
	Усього годин	90	18	18	-	-	54

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів денної форми навчання включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. Виконання індивідуальних завдань всіма студентами не є обов'язковим і може здійснюватися окремими студентами з власної ініціативи або за пропозицією викладача.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) створення проблемних ситуацій;
- 3) видача випереджальних завдань до лекції;
- 4) слайдова презентація;
- 5) діалог, дискусія, мозковий штурм;
- 6) методи активного слухання та методи зворотного зв'язку. На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- 1) дискусійне обговорення проблемних питань;
 - 2) вирішення ситуаційних завдань та кейсів із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
 - 3) методи активного слухання, диференціації та методи рефлексії.
- Поточний контроль знань з навчальної дисципліни може проводитися у формах:

- 1) усне, письмове (у тому числі тестове, виконання письмових завдань), бліц- опитування студентів щодо засвоєння матеріалу

попередньої лекції;

2) усне або електронне (у тому числі тестове, виконання письмових завдань) опитування на семінарських заняттях;

3) виголошення монологу, ведення дискусії.

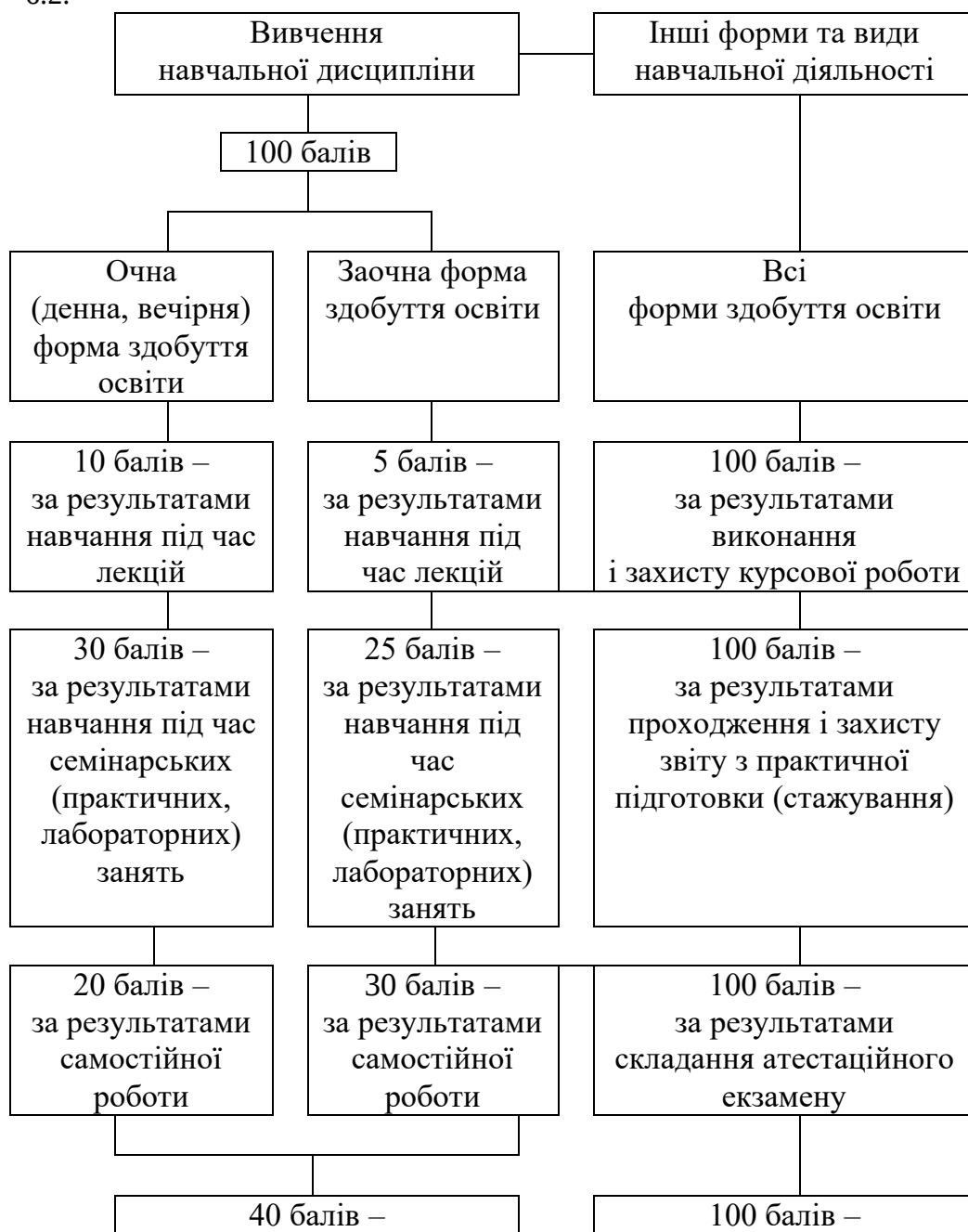
Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену.

Структура екзаменаційного білету включає 2 теоретичних питання та практичне завдання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2.

за результатами складання
семестрового контролю

за результатами
виконання і захисту
кваліфікаційної роботи

6.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Бандурка О. М. Історія державності України : експерим. підруч. / за ред. О. М. Бандурки, О. Н. Ярмиша. Харків : Одиссей, 2004. 608 с.
2. Бойко О. Д. Історія України: підручник. 8-ме видання, перероблене, доповнене. К.: “Академія”, 2021. 640 с.
3. Борисова О. В. Історія української державності : підручник : у 2 т. Т. 1 : Давні часи. Середньовіччя. Нова доба / О. В. Борисова, А. О. Климов ; МОН України ; Луганськ. нац. аграр. ун-т. Київ : Кондор, 2018. 344 с.
4. Борисова О. В. Історія української державності : підручник : у 2 т. Т. 2 : 1917 - 2017 рр. / О. В. Борисова, А. О. Климов ; М-во освіти і науки України ; Луганськ. нац. аграр. ун-т. Київ : Кондор, 2018. 463 с.
5. Брехуненко В. Війна за свідомість. Російські міфи про Україну та її минуле. Київ : Вид. ПП Н. А. Брехуненко, 2017. 280 с.
6. Верменич Я.В. Українсько-російське пограниччя у просторі конфлікту ідентичностей в історії та сучасності / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2024. 331 с.
7. Верстюк, В. Союз Пілсудського - Петлюри в історії боротьби за українську державність. Український історичний журнал. 2020. № 2. С. 4-21.
8. Відродження української національної символіки : зб. ст. / упоряд.: Андрій Бережина, Андрій Гречило, Алла Малієнко. Київ : Вид. дім журн. «Пам'ятки України», 2021. 490 с., 52 с.
9. Винницький М. Український Майдан, російська війна. Хроніка та аналіз Революції Гідності. / пер. з англ. Романа Ключка. Львів : Вид-во Старого Лева, 2021.
10. В'ятрович В. (Не)історичні миті. Нариси про минулі сто років. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2018. 176 с.
11. Гайдучий П. І. НеЗабуті реформи в Україні, 1991-2017 . Київ : ТОВ «ДКС- центр», 2017. 852 с.
12. Головка В. Вторгнення. 2022. Широкомасштабна агресія Росії проти України. Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2023. 602 с.
13. Горобець В. Україна та імперія в ранньомодерну добу: чи була Козацька держава failed state? / За ред. В. Смолія. Київ: НАН України. Ін-т історії України, 2023. 116 с.
14. Горобець В. Українські наративи європейської соціокультурної

- спадщини: традиції та практики самоврядності в Гетьманаті. Аналітична записка / Відповідальний редактор В.А. Смолій. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2024. 36 с.
15. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. К. : Портал, 2022. 408 с.
16. Декларація про державний суверенітет України. Історія прийняття, документи, свідчення / ред. рада : О. Барабаш (голова), Я. Зайко (відп. ред.), І. Бойко та ін.; Асоц. нар. деп. України. Житомир «Рута», 2010. 868 с.
17. Дорошко М. Історія України : знакові події та особистості. Київ : ТОВ «ОСНОВА-ПРИНТ ПЛЮС», 2021. 472 с.
18. Залізняк Л. Л. Від склавинів до української нації / Л. Л. Залізняк ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; Центр українознавства. Київ : Бібліотека українця, 2004. 256 с.
19. Залізняк Л. Л. Походження українського народу. Київ. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т українознавства. Київ : ПБП «Фотовідеосервіс», 1996. 80 с.
20. Історія України та її державності. Курс лекцій : навч. посібник / ред. Л. Є. Дещинський. 5-е вид., випр. і доп. Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2009. 474 с.
21. Історія української державності та культури. Словник основних понять : навч.-метод. посібник / уклад. : С.В. Литвинська, Н.О. Сенчило, Л.Г. Скуратівська, Т. М. Чухліб. К. : НАУ, 2021. 56 с.
22. Ковальов, А. Як гартувалася державність : нариси до історії Української революції і Перших Визвольних змагань у Боярці-Будаївці та околицях Києва / Андрій Ковальов. Київ : Вид-во Марка Мельника, 2020. 592 с.
23. Конституція Пилипа Орлика. Київ : Альфа Реклама, 2019. 145 с.
24. Корогод Г. І. Перша Конституція України. Пилип Орлик і його діяльність в еміграції : навч. посіб. / Г. І. Корогод ; М-во внутр. справ України, Нац. ун-т внутр. справ України. Суми : Унів. кн., 2008. 123 с.
25. Крисаченко, В. Українська державність княжих часів : сутнісні виміри. Українознавство. 2012. № 3. С. 114-120. 26.Луньов Г. О. Земля, козацтво і державність України. Київ : НАІРІ, 2009. 215 с.
27. Мірошніченко, М. І. Державність і право України : генезис у європейському контексті (з найдавніших часів до початку ХІХ ст.) / М.І. Мірошніченко. Київ : Атіка, 2006. 544 с.
28. Моця О. П. Українці: народ і його земля : (етапи становлення). Київ : Стародавній Світ, 2011. 638 с.
29. Офіцинський, Р. А. Історія УПА. Харків : Орбіта, 2021. 127 с.
30. Петровський М. Н. Історія України в документах і матеріалах. Київська Русь і феодальні князівства ХІІ-ХІІІ століть. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 310 с.
31. Політична система для України: історичний досвід і виклики сучасності / гол. ред. В. М. Литвин; авт. кол.: О. Г. Аркуша, С. О. Біла, В. Ф. Верстюк та ін.; НАН України. Інститут історії України; Інститут політичних

- і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. К.: Видавництво "Ніка-Центр", 2008. 988 с. 32.Сергійчук В. Неусвідомлення України. Ставлення світу до Української державності : погляд у 1917-1921 роки з аналізом сьогодення. Київ : ПП Сергійчук М. І., 2012. 872 с.
33. Смолій В., Степанков В. Ідея протекторства в геополітичній доктрині Богдана Хмельницького та переяславський проект 1654 року: Тематичні нариси / НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 144 с. 34.Святоцький О. Поняття, ознаки, атрибути та символи державності. Право України. 2021. № 9. С. 22-25.
34. Святоцький О. Витоки, етапи становлення та розвиток української державності. Право України. 2020. № 1. С. 17- 40
35. Україна: хроніка ХХІ століття. Роки 2001–2011 / За заг. ред. В. А. Смолія; Авт. кол.: О. В. Андрушук (відп. ред.), О. Ю. Гайдай, Л. В. Ковпак, О. П. Коляструк, С. С. Падалка, В. Г. Тищенко, О. В. Черниш, О. О. Чертопалов, Т. С. Шульга. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2021. 728 с.
36. Чорна, С. Галицько-Волинське - князівство-продовжувач держави «Руської землі». Голос України. 2021. 20 трав. (№ 108).
37. Шевчук В. Козацька держава : етюди до історії українського державотворення. Київ : Абрис, 1995. 392 с.
38. Шлях з первісності у цивілізацію. Українські шати середньовіччя / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2023. 658 с.

7.2 Додаткові джерела

1. Бугрій В. Історія та культура України : навч. посіб. ; М-во освіти і науки України, Сум. держ. пед. ун-т ім. А. Макаренка. Суми : Цьома С. П., 2017. 316 с.
2. Гайдамачук О. Явище, слово і поняття «культура» // Філософія в сучасному світі: Матеріали міського міжвузівського наукового практичного семінару, 18-19 листопада 2016 р. / Ред. кол. Я. Тарароєв, А. Кіпенський, Л.Перевалова. Харків: «Точка». 2016. С. 95–96.
3. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України Київ: Портал, 2021. 432 с.
4. Гриценко О. Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення та практичне формування: монографія. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2019. 256 с.
5. Демчук Р. Українська ідентичність у модусі міфологем. Київ: «Стародавній Світ», 2014. 236 с.
6. Костенко Л. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала // Наукові записки. Том 17. Філологія. 1999. С. 3–10.
7. Міщенко М. Українські національні архетипи: від колективного несвідомого до усвідомленої національної ідентичності (до актуальності методології архетипічного аналізу) // Вісник Харківського національного б університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філософія. Філософські перипетії.

2014. № 1130, Вип. 51. С. 90–94.

8. Радей А. Етнос і нація. Аналіз дефініцій. // Мультиверсум. Філософський альманах. 2015. Вип. 1/2. С. 67–76.

9. Степико М. Українська ідентичність у глобалізованому світі: монографія. Харків: Майдан. 2020. 258 с.

10. Українська культура. Конспекти лекцій для дистанційного навчання: для студентів першого курсу усіх спеціальностей / О. Петутіна та ін. Харків: НТУ «ХПІ», 2020. 68 с.

8. Інформаційні ресурси в інтернеті

1. <http://textbooks.net.ua/content/view/4301/35/>
2. <http://ukTexpQrt.gov.ua/ukr/zinfo/ger/1128.html>
3. <http://textbooks.net.ua/content/view/3363/2Q/>
4. <http://www.wikipedia.org/>
5. <http://zen.in.ua>
6. <http://ukrkniga.org.ua>
7. <http://pravnyk.info/idpzk21.html>
8. <http://textbooks.net.ua>
9. <http://ukrexpport.gov.ua/ukr/zinfo/ger/1128.html>
10. http://pidruchniki.com/1584072045407/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
11. [http://westudents.com.ua/knigi/417-storya-derjavi-prava-ukrani-muzichenko-pp.html](http://westudents.com.ua/knigi/417-storya-derjavi-prava-ukrani-muzichenko.pp.html)
12. <http://uris.org.ua/istoriya-gosudarstva-i-prava-ukrainy>
13. <https://books.br.com.ua/themes/7/49>